

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai	A lap szerelmi részét illető cikkeik a szer-
Egész évre — — — — —	4 frt	a lapot tagdíjajukért kapják.	kesz öségnék, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — —	2 „	—	tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre — — — — —	1 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatának küldendők.

Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök ez idei VII. körlevele.

2600 sz. (Latínból fordítva)
1898.

Tisztelendő Testvéreim és Krisztusban szeretett Fiaim!

Több héten át vala épen most alkalmam püspöki tisztemben eljárni, a mennyiben nagyon sok hitközséget megvizsgáltam, Krisztusnak leendő harcosait a bérmlás szentségével megerősítettem s áldást osztottam ki XIII. Leónak, Krisztus Urunk földi helytartójának nevében.

Láttam híveim körül ezeket meg ezeket és miközben velök — mint atya szokott gyermekeivel — szívélyesen érintkeztem, őket egyuttal közelebből megismerhettem.

Hátát adok Istennek, az irgalmasság Atyjának mindazon vigasztalásokért, melyekkel hosszas útatam s a fáradalmakat, melyeket testileg éreztem is, ream nézve édesekké és kellemesekké tette. S ezt első sorban Jézus szentséges Szívének s az isteni kegyelem Atyjának tulajdonítom s aztán azon áldásnak is, melyet Szentséges Atyánk ream és összes híveimre adni méltóztatott.

Láttam igazi lelki örömmel sokakat papjaim és híveim között és megvallom, hogy bennök minden tekintetben a legalkalmasabb lelkeket találtam a meenyek országára nézve. Igazán nagy aratás! Semmi egyéb sincs tehát hátra, mint-hogy buzgón kerjem az aratás Urát, hogy nekem és összes munkatársaimnak adjon új szívet, nemes szívet; szívet, mely teive van buzgósággal és irgalommal, szívet, mely a mi legfőbb pástorunk Jézus Krisztus szíve szerint való, hogy ezt a bőséges aratást egybegyűjtieni képesek lehessünk.

„Istennek segítő társai vagyunk“ Tisztelendő Testvérek; mekkora méltóság! Isten fiának helyettesei s a legfenségesebb, minden tekintetben isteni munkájában munkatársai; hiszen a mi hivatásunk, üdvözíteni a halhatatlan lelkeket, kiragadni azokat a pokol gonosz szellemének kezéből s visszavezetni Isten szent családjába; boldogítani őket ezen a földön s az égben egyaránt. E célból szállott le maga az Isten fia az égből: „*ki üdvözíteni jött a bűnösöket.*“ (1 Tim. 1, 15.)

Ismeritek szt. Dénesnek e mondását: „*az összes szent foglalkozások közt a legszentebb, a lelkek üdvösségére közremunkálkodni.*“ — ismeritek szt. Gergelynek is örök igaz szavait: „*nagyobb csója az ige hirdetésével s az imádság vi-*

gaszával egy bűnöst megtéríteni, mint egy testileg halottat életre kelteni.“ — ismeritek ezen szavait is: „*a lelkek üdvösségét előmozdítani nagyobb dolog Isten szemében, mint akár eget és földet teremteni, mert az ég és föld teremtését egy szavával eszközölte, de a lelkek megmentésére Isten fiának élete és vére szükségeseték.*“

Isten fiának halála s szentséges vérének kiontása a legvilágosabban igazolja, hogy Ő komolyan akarja, „*hogy minden ember üdvözöljön és az igazság ismeretére jusson*“ (1. Tim. 2. 4.); valamint azonban az Ő megmérhetetlen szeretete irántunk így nyilvánult, megszabta egyuttal az Ő iránta való szeretettiket is, melyet ezen szavak tejeznek ki: „*Szeretsz-e engem jobban ezéknél? Legeltesd az én juhaimat*“ (Ján. 21, 17.)

Semmi sem oly kedves tehát Ő előtt, mint a lelkek üdvössége. „*Habár temérdek pénzt osztasz ki a szegények közt, mégis többet tettél, ha egy lelket megtérítettél.*“ mondja Aranyászú szt. János; s egyetlen egy papi foglalkozás sem jár nagyobb jutalommal, mint a lelkek gondozása és megtérítése, mert hiszen igaza van szt. Jakabnak (5, 20) „*ki megtéríti a bűnöst utjának tévelygéséből, megszabadítja annak lelkét a haláltól és bünei sokaságát eltakarja*“ t. i. saját büneinek sokaságát. S ép ezért nyíltan bangoztatja a Szentírás: „*a kik fényt derítenek rám, örök életet nyernek*“ (Jézus Sirák fia 24, 31.) és „*a kik igazságra oktattak sokakat, tündökleni fognak mint a csillagok örökön örökre.*“ (Dániel 12, 3.)

Tény, hogy az emberi szív gyakran a gonosszágnak rejtélye s a rosszban való megátalkodottságnak igazi örvénye; de Ő, ki ezt akarja, hogy minden ember üdvözöljön, leghatóságabban jö nekünk segítségünkre.

Jól tudjátok, Tisztelendő Testvérek, hogy Jézus Szentséges Szívének tiszteletét maga a Megváltó tartotta fenn épen napjainkra, abból az okból, hogy mive sokaknak elhult a szerete, újból gyuladjanak fel a szívek azon isteni szívnek lángjainál, mielőtt a világ vége bekövetkeznék. Hiszen „*tűzet jött bocsítani a földre és mit akar, hanem hogy felgyuladjon.*“ (Luk. 12, 49.)

Történelmi tényről van itt szó. Ismerjük azon rettenetes harcokat, melyeket a gonosz szellem ezen szerföltött üdvös ájtatosság ellen támasztott. Tudjuk, hogy mit művelt a Jansenismus Franciaországban, a Josephinismus hazánkban, a mely még attól sem riadt vissza, hogy bebörtönzésekkel akadályozza meg ezen a pokol előtt legfélelmetesebb ájta-

tossági gyakorlatot. Krisztusnak hívei azonban átlátták, hogy itt a kegyelmeknek új és bőveges forrása áll ellőttük s ép azért bátor lélekkel háritották el az összes gátló akadályokat s csakbamar Jézus Szentséges Szívének szentelték magukat családok, városok, országok egyaránt.

Valamint az Úr a katolikus Anyaszentegyházban olyan szent helyeket alapított, melyekre nézve maig is valósulnak a szentírás ama szavai: „*Elváltattam és megszenteltem e helyet, hogy ott legyen az én nevem mindörökké és ott maradjanak szemeim és szívem mindennapon,*“ (II. Krón. 7, 16.) ép így a kegyelem háztartásában is jelölt ki oly időszakokat, a melyekben ezen időszakoknak s a velök járó szükségeknek leginkább megfelelő ájtatossági gyakorlatokat támaszt s azokkal a legkülömbözőbb kegyelmeket köti össze. Mert hiszen olyan az emberi természet, hogy különböző időkben különböző behatásokra szorul, a mint azt úgy szívbéli mint külső szüksége követeli.

Kitárta tehát Istennek megtestesült fia szentséges Szívének kincseit korunkban, de nem csupán azért, hogy az elhidegült szívek újból felgyuladjanak, hanem hogy egyúttal a lángbuzgalmú keresztények elégtételt nyújtsanak neki azon számtalan sérelemért, a melylyel az örök szeretetet leginkább a szeretet szentségében bántalmazták. Egyúttal világos szavakkal kijelentette boldog Alacoque Margit szűznek (1675), hogy ezzel a tisztelettel vég nélküli kegyelmeket köt össze: „*minden állásban az ennek megfelelő szükséges kegyelmeket, — békét a családoknak, vigasztalást mindennemű szorongatásban; — különös áldást minden megkezdett munkára, — biztos menedéket életben és halálban, — a bűnösök ezen szívben végtelen irgalmat fognak találni, — a lángbuzgalmúak lángra fognak gyúlni s a lángoló buzgalmuak tökéletességre fognak emelkedni; — áldás árad szét azon házakban, a melyekben a szentséges Szívnek képe található és tiszteltetik; — a papoknak különös kegyelmet nyújt, hogy még a legkeményebb szíveket is meg fogják indíthatni, — azoknak nevei, kik a szentséges Szívnek tiszteletét terjesztik, ezen szentséges Szívben kitörülhetlenül fel lesznek jegyezve.*“

Mivel Istennek fia maga az igazság, ki mindig igazat mond és ígéreteiben meg nem csal, nekünk — Tiszteletlő Testvérek, — ezen ájtatossági gyakorlatot a legnagyobb buzgalommal fel kell karolnunk, azt magunkban ápolnunk s a hívek közt, mint az üdvösség egyik leghatásosabb eszközlőjét terjesztenünk. Hiszen ki az köztetek, ki ki mint jó pástor erősen ne óhajtana: a *kisdedeknek tanulékony szívét, az ifjaknak és hajadomoknak erős szívét, — a szülőknek együttérző szívét, — a csapásokkal sújtottaknak vidám szívét, — az elűjáróknak hegyes és alázatos szívét, — a szegényeknek gazdag szívét, — a bűnbánóknak megfőrt szívét, — a szegényeknek járulóknak tiszta szívét, — a megtérteknek hűséges szívét, — a haldoklóknak bizalommal telt szívét, — s magatoknak a lehető legnemesebb szívét, mely mindazon adományokat magában foglalja, — ki ne óhajtana köztületek magát Jézusnak szentséges Szívét, hogy elmondhassátok Szt. Pállal: Élek én, de már nem én, hanem él bennem Krisztus?*

Már pedig csak egy az, ki új szíveket oszthat szét, maga Istennek fia, ki állandóan így kiált felénk: „*Fiam, add nekem a szívedet*“ és új szívet fogok neked adni, más emberré foglak átalakítani:

Muljon el a régi, váljék újjá minden:
Szívünk, szavunk, tettünk.

Az egész keresztény világban a hitközségek lelki vezetői, a mint ezt saját szemünkkel láthatjuk, az üdvnek ezen eszközt felkarolták. Sürgetik ezen szentséges Szívnek tiszteletét, gondoskodnak arról, hogy a hívek annak társulatába lépjenek, nagyban ajánlják, hogy minden hónap első péntekjén vagy vasárnapján a szentségekben részesüljenek s ezen szentséges Szívről szentbeszédet tartanak. Az Oltáriszentséget imádás végett kiteszik szellemesen kötve össze a szentséges Szív tiszteletével az örök imádkást, terjesztik az „*Maapostolkodás*“ társulatát, melynek tagjai már reggeli imájukban egész napon át végzendő munkájukat és elviseleendő terheiket Krisztusnak ajánlják a bűnösök megtéréséért, az Oltáriszentség előtt a kis könyvükben kijelölt megkérlelést nagy buzgósággal végzik el s a kiengesztelés okáért az Oltáriszentséget is a legmélyebb alázattal veszik magukhoz, hogy örömet szerezzenek az oly sok bántalommal illetett Krisztusnak.

Ime ez történik milliók által a keresztény világban s történik mindez a lelkeknek igen nagy hasznával és előmenetelével. Az ilyen hitközségekben Krisztust igazán végtelenül szerető és odaadással szeretett király, testvér, a dicsőségnek és kegyelemnek ura gyanánt tisztelik, ki viszont az ő kedves fiaira, testvéreire és nővéreire és a jövődöbéli örökség részeseire árasztja szét szívének kincseit.

Ragadjátok meg hát ti is, szeretett Testvéreim, ezen leghatásosabb eszközt és szenteljétek magatokat és a tiéteket ezen szentséges Szívnek, mely az Oltáriszentségben valósággal és lényegileg jelen van, ápoljátok mindkettőnek tiszteletét s akkor ti is elmondhatjátok: „*Igazán Isten uja van itt.*“

Hozzánk, kik a legfűlésebb Istennek papjai, az egyháznak oszlopai, Krisztus jegyesének örei, annak a jól elrendezett seregnek vezetői, annak a hajónak, mely Krisztus testvéreit az üdv kikötőjébe viszi, hajósai, — annak a végtelen áron megváltott választott nemzetségnek eltiljárói, tanítói és fejedelméi —, annak a háznak, melyet a bölcsesség épített magának s a melyben Istennek fiai táplálkoznak és nevelődnek, tejei, — Krisztus titokzatos testének legnemesebb tagjai, szeméi, karjai, sőt szíve vagyunk: hozzánk igazán illik, hogy szívünk a lehető leghasonlóbb legyen Jézus szentséges Szívéhez; ám ez nem történhetik meg másutt, mint épen csak a legszentebb iskolában, Jézus szentséges Szívének iskolájában: itt válik ténynyé, a mit már a proféta által megjövendölt: „*hív papot támasztok magamnak, ki szívem és lelkem szerint fog cselekedni.*“ (I. Kir. 2, 35)

S hogy ezt Isten kegyelmével könnyebben és bizonyosabban elérbessük, ez évben is alkalmat nyújtok nektek, a mennyiben **lelki szent gyakorlatokat rendelék el** é. p. két helyt:

Julius 18—22-ig Csik-Somlyón lesznek a szentgyakorlatok; kik azokban résztveenni óhajtának, jelentkezzenek az ottani főgymnasium igazgatójánál t. Bándi Vazulnál, ki a megérkezőknek lakásukat részint a szent ferencrendiek kolostorában, részint pedig a konviktusban fogja kijelölni. Egyúttal hozzák magukkal a breviáriumot, Kempis Tamásnak Krisztus követéséről szóló könyvét s ha lehetséges az ágyeműt is, mi a közelben lakókra nézve nehézséggel nem jár.

Kik pedig Károly-Fehérvárra halasztják az itt augusztus 22—26-ig tartandó szentgyakorlatokon való megjelenésüket,

azok legkésőbb augusztus 15-ig jelentkezzenek ft. Steinczer Ede urnál.

Ne csodálkozzatok, Testvéreim, hogy az egyház ezen évi szentgyakorlatokat oly nagyon ajálja, sőt kötelezőkké teszi.

A megromlott emberi természet sürgeti ezen lelki megújítást. Valamint ugyanis a természet rendjében az idő minden megemészt és a meg nem újbodott anyag felbomlásnak indul, ép így történik ez az erkölcsi élet rendjében is: „mert az emberi szív érzései és gondolatai hajlandók a gonoszságra.“ (I. Móz. 8, 21.)

Mindentünket, ruháinkat, házainkat, szántóföldjeinket, élelmi szereinket, testi erőnket alaposan megújítjuk a maga idejében, vajjon tehát elegendők-e halhatatlan lelkünkért a jámborságnak mindennapi és megszokott gyakorlatai? Ezen gyakorlatok kétségkívül üdvösek, de lassanként megszűnnek a szívnek belsejét áthatni; ha pedig hidegség, túnyaság, állhatatlanság járul hozzá, ha a hit és tisztelet csökken, ha az elme figyelme kihál, akkor a jámborságnak ezen mindennapi gyakorlatai gyümölcstelenednek maradnak s azonfelül számtalan földi foglalkozásba merülve, a szív termőföldje egészen elhanyagolódik, konkoly termik abban, szaporodnak a vétkes mulasztások s a bűnök, akárhányszor a szentségtörések, a melyek fölött egy egész éven át aligha egyszer is bánkodunk komolyan és így életünk teljesen értéktelenné, az égre és egyházra nézve haszontalanná válik, ha csak belső háznaknak, a szívnek alapos javításához nem fogunk.

Ez az oka, hogy miért kötötték csaknem az összes szerzetes-rendek alapító övéiknek anyjira szívükre, hogy évenkénti szentgyakorlatokat tartsanak s maguk az apácák is 5 vagy 8 napon át azokat meg szokták tartani . . . avagy talán azoknak a szentgyakorlatok szükségesebbek, mint nekünk papoknak?

Ismerjük meg — Tisztelendő Testvérek, hogy minket örök időnk elvesztését illetőleg sokkal nagyobb veszélyek vesznek körül a világban, mint azokat, kik kolostorokban laknak, mivel Ádám gyermekeivel ugyanazon romlott természetünk vagyon; ám a hármass vágyakozás bennünk nagyobb gyújtó-anyagra talál, részint a henyeség által, részint a világunk s a gonosz embereknek, kikkel együtt kell laknunk s kiknek ocsmány tettei füleinkbe jutnak, cselvetései által. Azonfelül jól tudjuk, hogy kettős teher nehezül reánk, sajátunk és biveink terhe, tehát kétszeres erőkre is van szükségünk; aztán mindenkit inteni kell, anélkül, hogy nekünk intőnk volna, — sok lelki gyermeket kell táplálnunk, tehát mint a szoptató anyáknak erősebb és különféle táplálékra van szükségünk s ezen táplálékot éppen a lelki szentgyakorlatokban gyűjtjük.

S ne feledjük azt sem, hogy ellenünk nagyobb a gonosz szellemnek a dűhe, hiszen ha a pásztor megverődik, könnyebben szélednek el a nyáj juhái s ha a vezér megilletett, az egész sereg futásnak ered. Minket papokat a sátán erősebben kíván megrostálni s így ezért mint ordító oroszlán sokkal inkább jár körülöttünk s ha egy nem elégséges, más hét s még magánál is gonoszabb szellemet vesz maga mellé, az összes hét főbűn gonosz szellemeit, hogy minket tönkre tegyenek s jaj nekünk, jaj a nyájának, jaj az egyháznak, ha ez neki sikerül!

„Főjjetek tehát félre a pusztta helyre és nyugodjatok meg kevéssé.“ (Márk 6. IV.) „Főjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradotok és terhelve vagytok és én megnyugtallak

titket! (Mát. 11, 28.) Történetesen „szeretőink után mentünk és Istenről megfeledkeztünk, de ő magához édesget és szívünkhez szól.“ (Ozeás 2, 15.)

Jöjjetek és szivetek mélyéből hangoztassátok: „Szólj Uram, mert hallgatja a te szolgád.“ „Szólj hozzám lelkemnek mindennemű vigasztalására és egész lelkemnek megjavítására, magadnak pedig dicséretedre, dicsőségedre és örök tisztelédre.“ (Kempis Tamás.)

Az egész mennyország örvendezni fog felettetek, ha minél többen így válaszoltok az én meghívásomra: Ime jövök . . . ime itt vagyok. Tégy velem Uram úgy, a mint tudsz és akarsz . . . Kész az én szívem, mit akarsz, hogy tegyek? Mondd meg, mit parancsolsz és parancsolj, amit akarsz. S önnmagatokon fogjátok tapasztalni XI. Kelemen ezen szavait: „Ezen szent elmékedések által, a mint azt a hosszas tapasztalat igazolja, mindaz mi a világ porából mocsokképen ránk ragadt, könnyen letörölődik, az egyházi szellem megújodik, az elme az isteni dolgok szemléletére megelesbül s a belyes és szent életnek alapja vagy elkészül vagy megérsőbb.“

A mi Urunk Jézus Krisztus malasztja és az Isten szerete és a Szentlélek közöltetése legyen mindnyájatokkal. Amen. (II. Kor. 13, 13.)

Kelt Seps-Szt.-Györgyön, püspöki körútunk befejeztével 1898. június hó 26-án.

† GUSZTAV KAROLY,
püspök.

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszedgetei: Kovács Gyárjas.

(Folytatás.)

B. Szamosújvár. Az erdélyi örmény egyházkormányzat történelmi fázisai. Ugy hiszem e tárgy fejtegetése is érdeklő a t. olvasóközönséget, azért erről is jónak látom megemlékezni.

Mint az eddig közlöttekéből is kivehető volt, az örmények Erdélybe rendes — bár schizmatikus — hierarchicus szervezettel léptek be. A püspök, ki bevezette Minasz volt (Doctor Minas Endoxiensis Csülfidar-Oghlu) — és a vele jött papsággal székbélyét Beszterecén tütötte fel, mely azonban a 17-ik század végén a törökök által feldúlva — a püspökség Szamosújvárra költözött. Tudjuk azt is, hogy schizmatikusos levéu, recipiáltatásuk egyik feltétele az volt, hogy szertartásuk megtartása mellett — római katolikusokká legyenek. Ekként maga Minasz és nyája is örmény szertartásu római katolikusokká lettek, különösen a buzgó Verzeresky Oxendius római propagandái örvendék buzzogkodása folytán. Minasznak átérése 1686-ik (örmény számitás szerint 11335) évben történt Lembergben, honnan való visszatértében¹⁾ — a monda szerint Radnán még ez évben elhalt. Minasz még „Moldva-oláhországi püspök“ — címet viselt, ezt magával hozván az onnan beköltözött örményekkel. Tehát Minasz volt legelső püspöke az örményeknek Erdélyben.

Minasz halálával megüresedvén a püspöki szék, Hunnánian Vártán lemergi örmény érsek Verzeresky Oxendius áldozárt bizta meg püspök helynökség és administatorsággal addig is, míg az apostoli szék más püspökről gondoskodnék. (Donec alias Sede Apostolica Episcopus con-

1. Dom. Hist. Convent. Szamosujv. p. 11.; és Hist. Armenor p. 68.

stituatur.) Ezen püspökhelynöki megbízás 1687 febr. 13-án történt és viselte Oxendius ezen hivatalát 1690 okt. 3-ig, midőn VIII. Sándor pápa, nem más, hanem Oxendius nevezte ki rendes püspökké és azon fontos észrevétellel, hogy a kardinálisok gyülekezetének alárendelve legyen és maradjon. (Ut Cardinalium Congregationi subjectus sis et meaeas — mondja az okirat.²⁾ Püspöki címét Aladinról nyerte³⁾. Tehát az erdélyi örmények második püspöke Oxendius volt.

Verzireszky Oxendius, ki dr. Stephanovich (másként Stephanian) Istvánt jelölte volt utódán, 1715-ben elhalálozván, az örmények püspök nélkül maradtak. Azért ök Kornis Zsigmond gubernatorhoz folyamodnak püspökvalasztó gyűlés engedélyezése végett, mi 1715-ik év május 20-ra Tordavármegye Görgey-névű városába ki is tüzetik. De az örmények a választásnál közös megállapodásra juthatni nem tudván, kimondták, hogy azon püspököt fogják elismerni s neki engedelmességet, kit a római pápa küldend. Azonban szent-széki intézkedés nincs e tárgyban. „A dicső királynő Mária Terézia volt az, ki a függő kérdést megoldotta és az erdélyi örmények püspökévé Szamosújvár kiváló főesperesét dr. Theodorovich Mihályt nevezte ki. A cselszövő armány azonban gondoskodott arról, hogy a pápa a kinevezést meg ne erősítse. Ezen cselszövő pedig Dániel-Chücganosz Tódor kir. tanácsos volt, ki irigységből alaptalan vádakot kobolt ellene. Az ügy megvizsgálására el is küldetett két kanonok Gyulafehérvárról. A vizsgálatot a Salamon-templomban akarták megtartani. De az örmény asszonyok „nu trébnjé la noi saecula saeculorum (nem kell nekünk latin rítus) — kiáltással útjukat állították. Nem mehettek be; azért elintézetlenül hagyván az ügyet, visszatértek. Dr. Theodorovich Mihály, habár később ártatlansága ki is derült, püspökké nem consecráltott. Dániel-Chücganosz ellenlábaskodásának oka az volt, hogy egy latin szertartású rokonát akarta püspökké neveztetni.“⁴⁾

Az erdélyi örménység ezen egyenetlenségének maig tartó azon következménye lett, hogy Theodorovich óta, a kit harmadik püspöknek nevezhetnénk, sem kinevezett, sem felszentelt honi püspökjök nem volt. — Megszűnt tehát az örmény püspökség, melynek visszaállításáért ügyében kiváló mozgalmat fejtett ki az újabb időben Lukácsi Kristóf szamosújvári örmény plébános és latin szert. főesperes — de e mozgalom eredménye még csak mindig pium desiderium.

Az örménység érintett egyenetlenségére folytán lelki ügyüknek főpásztori vezetése és gondozása az erdélyi püspök — Mártonfy Györgyre bízott („sub inspectione Sacrae Congregationis de propaganda fide“), s nála és utódánál is maradt.

Ez röviden az örmény püspökség történelmi pházisa.

Mig a püspökség állott, az erdélyi örmények úgy látszik kezdetben egy főesperességet képeztek Szamosújvár székhellyel. A főesperes címe volt: *Archidiaconus Armenorum Transilvaniae*. Ilyenül ismerjük dr. Theodorovich Mihályt az előbbi kinevezett, de fel nem szentelt örmény püspököt és

mig előbb Stephanovich Istvánt, egyúttal vicariusokat. Ezek inspectioja, — mint címük is elárulja — az összes örményekre kiterjedt.

Az örmények vallási és szertartásos ügyei helyes vezetésének ellenőrzését később a „*visitatores apostolici*“ eszközölték. Ilyenül a sokat emlegetett Theodorovich Mihályon kívül ismerjük Cacciadur Arachielt, ki 1719-ben Erdélybe küldetik ugyan, de nem jö. 1721-ben ide jö, mint visitator Jonas nevű sebestei püspök, ki egyéb dolgai között felszentelt öt örmény ifjút pappá. Ilyen és utolsó visitator volt Stephánian Roska István sztaniszlavói prépost és vicarius, ki úgy Szamosújvárt, mint Gyergyó-Szentmiklóson a keresztény hitélet emelésére a Szentbáromság és Timár-társulatokat szervezi és szabályokkal látja el az 1721 és 1729-ik években.⁵⁾

Ezen Stephanovich — Roska István vizitatorsága idején a szamosújvári „*Archidiaconus Armenorum Transilvaniae*“ — eddigi egyetlen egy főesperesség báró Zorger György erdélyi püspök alatt szűnik meg szerepelni. Sőt később egy főesperesség helyett kettő keletkezik: a szamosújvári, mely egyedül e várost foglalta magában; másik az erzsébetvárosi, melyhez gyergyó-szentmiklósi és szépvízi örmény parochiák tartoztak⁶⁾. Azonban a két részre osztott esperesség sem élt sokáig. A gyergyó-szentmiklósi örmények a gyergyói latin szert. főesperességhez osztattak be; míg az erzsébetvárosi örmény esperességéből a szépvízi telep, a felecsiki — szintén latin szert. főesperességhez csatoltattak. Majd Erzsébetváros is beleolvad az erzsébetvárosi latin főesperességbe, egyedül a szamosújvári örmény főesperesség maradván legutoljára fenn. Azonban ez is, ha jól sikerült kipuhatolnom, Jakabfy János idejében (1779—1791) megszűntnek tűnik fel, mert ez időben a régi belső-szolnoki latin főesperesség hamvaiból feltámasztatván, ebbe beleolvadt a szamosújvári örmény főesperesség is⁷⁾, Korbuly Kelmén levén ezen egyesített új főesperesség legelső főesperese. Ekként az örményszertartású főesperességek már csak a történelemben emlegettetnek.

E cikk befejezésétül még az örmény papképzéséről is megemlékezem.

Az erdélyi örmények papjait jelen század elejéig a római Urban-féle intézet (Collegium Urbani de propaganda fide) képezte. Innen küldettek aztán az örmény papok nemcsak Erdélybe, sőt misszionáriusokul még a távol keletre is, mint pld. Dnba Kristóf, ki 1782-ben Krimbe küldetett vala. Azonban 1805-től már a károlyfehérvári „*Incarnata Sapientiarum*“ nevezett szemináriumban az egyházmegyei többi klerikusokkal neveltetnek öregebb Karácsonyi Emmanueltnek ugyanaz év aug. 10 én kelt alapító levélében jelzett alapítvány terhére. Ez alapító levelet latinból következőkben adom: „A lelki javak iránti buzgalomtól indítva Mária feleséggel egyetértésben, saját szerzeményeinkből készpénzben leszámolok nyolcz ezer forint, mely összegnek évi kamatjából f. év november 1-től kezdődőleg a károlyfehérvári, „Megttestesült bölcseségről“ nevezett szemináriumban neveltessék két örmény — vagy örmények nem léteben, két latin szertartású kleri-

2) Hist. Armenor. c. XII. p. 70. Lukácsy Krist.

3) A szamosújvári plébániai lakás ebédijében levő olajfestési képe alatt ez áll: Oxendius Versellesus Armeno-Moldavus Collegii Urbani de propaganda fide Alumnus, Episcopus Aladen. Ann. MDCXCI.

4) Szongott Kr. Szamosújvár Irásban és képekben 45—48 lapján.

5) Kolosy Schematizmus 86 lap. Lyszeri szabályokat olvass Szongott Kr. Szamosújvár Irásban és képekben című műve 59 és köv. lapjain.

6) Benkő József Transilvaniája. Tom. II. p. 163.

7) Mindezekről többet lehet olvasni Lukácsy Kristóftól emlegetett műve C. XV. 83 és következő lapjain és a papképzésről a XXII caputban p. 145.

8) Beke Antal „Az erdélyi egyházmegyei papnevelde történet vázlata“ — 65 lap.

kus, kikérvén és fentartván magam és feleségemnek további intézkedésig az Excellenciád előtti kijelölési jogot, a mint most tisztelendő Dániel József urat — Mária édes nőtestvérem fiát, és Korbuly Mártont, Anna nevű nővérem után unokaöccsömet, ki is jelelem. Ezért legalázatosabban esedezem Excellenciád előtt, hogy ezan ájtatos alapítványomat kegyesen elfogadni és előbb nevezett összeget biztos helyre kamatozás végett elhelyezni ne terheltelessék. Mely kegyet kíváncsian esdvén, legmélyebb tiszteletem kifejezése mellett maradok Kolosvárt 1805. aug. 10 én legalázatosabb szolgálja: Öregebb Karácsonyi Emmanuel.“

Mi az örmeny növevények felszentelési címét illeti, „Mártoufy püspök szabály gyanánt kimondotta, hogy az örmeny növevényeket az erdélyi egyházmegye terhére felszentelni nem lehet. Ők ezt nem is kívánják, minthogy ez esetben több következményekre készen kellett volna lenniök. Azonban a *patrimonium* címét tolták elé, mely némelyköt csalékonyyá vált. Azért Mártoufy kijelentette, hogy senkit közülök ad titulom patrimonii felszentelni nem fog, hanem minden felszentelési eseténél megkívánja, hogy maga az illető község, mely papot neveltet, vállaljon el iránta tartási kötelességet (titulus mensae) és pedig nemcsak a felszentelés-től, hanem, ha az ifjunak valami alapítványa nem lenne, nevelőbe lépése pillanatától kezdve.“

Együtt az erdélyi örmeny egyházkormányzat történelmi fejleményeiről.

(Folyt. köv.)

A jó anya gyermekének második órangyala.

Irtá: Schwarzel Adél.

IV.

A kocsai Tömössynével és leányával nem a hegyszoros-felé vette útját, hanem attól nyugatra a hegy alatt, gyönyörű erdő között. Az anya maga elé bámult meghajolva a gond terhe alatt. Gondolatban ismételte férje szavait. „Légy órangyala gyermekeimnek!“ De édes jó Istenem! hogyan legyenek az, ha ők nem egy úton haladnak, hanem sorsuk két ösvényen vezet őköt, melyek végénél talán mindkettőre nézve örvény tátong. Nem gonoszul cselekedtem-é? mikor nem én rohantam, hanem drága gyermekemet küldtem a biztos veszély elé! Oh édes Jézusom, nyugtasd meg hánykódó lelkemet!

A kis leány sokaig nézte anyjának szokatlanul földult arcát. Egyszerre megszólalt. Mintha csak kitalálta volna anyja töprengését. Mikor elakartál menni, édes anyám, úgy éreztem magam, hogy oly szereucsetlen vagyok mint a kis Zsuzska. Tanítónők sokszor mondja: „Legyetek jók hozzá, hiszen ő árva.“

Az anya közelebb húzta magához kis leányát s szólt: De bátha Zoltán nem jön vissza, még sem kellett volna őt küldenem, mert ha vissza nem jön, én leszek igazán árva.

— De ő legalább nem lesz az. Folytatta a gondolatmenetet a kis leány.

Anyja mélyen szemébe nézett. Honnan veszi ez a gyermek ezeket a gondolatokat. Az ég küldi azokat, hála érte, mert ismét urává lett általuk ömagának. Kinézett a kocsi-ból. Ama hidon túl ereszkedik le a sziklás ösvény meredek oldalról, ott kell megállniok, illetőleg ott fogja megvárnai a kocsit, míg ők eléje sietnek a majd erre haladó kis hősnek. Mások sokkal nehezebbnek tetszett Tömössynének a meredek út, most a varakozás, a vágy könnyítette lépéseit.

Jó órai útat tehetek előre, mindön egy kiálló szikla mellett Tömössyné beszédet vélt hallani. Pár lépést tettek még, midön báttal feléjük két férfi állott. Egy vadásznak egy katona telt erszényt nyujtott át e szavakkal: Itt árulásod féldija, a másik felét csak a harc kimenetele után kapod, ha kapod, mert az a kölyök, a ki ott közeledik, értesítette árulásodról a magyar sereget. A viszontlátásig tehát, — szólt s aztán gyors léptekkel tűnt el az erdők sűrűjében.

Tömössyné a jelzett irányba nézett s szíve nagyot dobant, midön fiát látta a hegyoldalon alá ereszkedni.

— Az a kölyök? ! ismételte dörmögve a vadász, s fegyverét vállához emelve Zoltán felé célozott. De abban a pillanatban ugrott elő az anya, kiragadta a meglepett vadász kezéből fegyverét s mint egy boszuló angyal villogó szemekkel állott előtte, s mint az élő lelkiismeretfurdalás csen-dült meg szava: Hazaáruló gyilkos!

A vadász fejéhez kapott, aztán arcát egy pillanatra kezébe temette, s a másik percben rohant előre úton-útfélen ágak reesegése, guruló kövek csörgése jelölte, mint valamely fejetegnek, haladása irányát. Zoltán néhány perc múlva ért csak közelükbe, az anya még tartotta egyik kezében a fegyvert s a másikkal keblére ölelte gyermekét, de abban a pillanatban azt kérdezé: Hogy találta atyádat?

— Őt hála Istennek jól, de Sándor bácsi két helyen is kapott golyót, lovát is kilőtték alóla.

— A szegény, őt csak nem hagyták el!

— Nem, mert még meg-tudja ülni a lovát, édes apám adta oda neki az övét.

— És a te lovaddal mi lett!

— Azt adtam oda édes apámnak

Azután megtordultak, hogy a kocsihoz viszszerterjenek s ez alatt Zoltán egész útját a legpróbb részletekig elbeszélte. Neki pedig haza mondta el mily veszélynek volt kitéve. Zoltán forró csókot nyomott anyja kezére, miközben átvette a fegyvert. Kértek a hegy élére, honnan le kellett ereszkedniök, midön irtózatossal erővel újult meg az ágyzás, puskaropogás.

A két gyermek anyjába kapaszkodott, a kis leány ruháiba temette arcát s suttogott: Siessünk, siessünk. Zoltán elhalványulva kérdően tekintett anyjára, ki mintegy feleletül mondta: várjunk, s egy mohos sziklára ült le.

A lövöldözés még jó ideig hallzott, de egyre távolodott, gyérült s mintegy félőrai küzdelem után megszűnt.

Az anya fölemelkedett, s szólt: Tömös felé haladnak, vajjon kié a győzelem!

Csakhamar megkapta a feleletet; az útra érve egész sor menekülő tartott feléjük, kik a község határán várták a csata kimevetelét. Ezek hozták a szomorú hírt, hogy a kis magyar seregnek vége.

Tömössyné a menekülésre való biztatás ellenére a kocsit az erdőbe tereltette s ott töltötte két gyermekével az éjt.

A két ég csillag-sátora békeken borult az erdőre, a Jassan fölemelkedő hold ezüst fagyóit vont reá és ama kis tisztásra, melynek gyepszönyegén barom imádkozó alak térdelt, ég felé fordított, átszellemült arcuk ama meggyugvástól sugárzott, mely égi adománya, vészben, viharban elvezíthetlen drága kincse a vallásos léleknek.

Megszűnt a vihar, nem villámlott, nem mennydörgött, de azért sötét, nehéz felhők borították a baza egét.

Miután Tömössyné erős lélekkel, de hasztalan kereste a baretéren az elesettek között férjét, reménye támadt, hogy él, s hogy még viszont fogják őt látni. — Ha tudta volna, mily hosszú idő választja el ettől!

Az önfeláldozó nő szándéka az volt, hogy nyomon követi az ellenség seregét mindaddig, míg legalább birt hall férjéről.

Brassóig egy mellékúton a hegyoldalon akartak eljutni. Egy meredek lejtőnél, melyet egyik oldalon hegy, a másikon mélység batárolt, a lovak megkrokodtak az erdő szelén vonuló menekülők láttára, majd elragadva a kocsit, vágatni kezdtek. Zoltán az első ülésre ugrott föl, előre hajolt, s ő is megragadta a gyeplőt s csitítgató hangon szólt a lovakhoz, — hasztalan.

Tömössyné látta a veszélyt s azt, hogy ha a kocsi a mélységbe dől, ez oldalon ülő leányát érheti baj legközelebbe. Hirtelen, mielőtt csak észre vehette volna anyja szándékát, helyet cserélt vele, s aztán szorosán magához ölelte. E pillanatban az egyik ló megbottlott, térdre esett, s ezzel a másikat is megállásra kényszerítette. A kocsi nagy erővel dőlt egy, a mélység szelén álló fához, oly erővel sújtva oda Tömössyné fejét, hogy alétlan hátra esett. Csakhamar magához tért, de heves fájdalma egyre fokozódott. Rövid idő alatt Brassót elérve, a külvárosban egy rokonukhoz szálltak.

Az ütés következtében elő állott nagy szenvedés több napig ágyhoz szegte Tömössynét. Szenvadását súlyosította az, hogy rettenetes harcot vívott magával: vajjon elindítsa-e fiát, hogy atyja után kérdezősködjék. Az ellenségről minden nemű rettenetes hírek keringtek, melyek nagy részét el nem hitte ugyan, de a bizonytalanság veszélyének nem merete kitenni gyermekét, elég volt egyszer akkor, midőn a honleány parancsolt az anyának. E megpróbáltatás nehéz perceiben sokszor kereset megnyugvást emi imádságban: „Te vagy, ki változtathatsz mindenen; azen művelés, mind jó az Istenem! És boldogok, a kik hisznek és megnyugosznak. Az anya nemsokára visszakapta egészségét, de mégis elég későn ahoz, hogy kutathassák az apa hollétét, mert a tábor ekkor már messze járt. Levélben itt is, ott is kérdezősködött, — de hasztalan. A reményuel azonban föl nem adtak, hogy egyszer majd üllehetik a jó apát. Hosszú öt év telt el így. Tömössyné egészen gyermekei nevelésének élt. Jók, szelídek voltak ők, s anyjuk mint nyitott könyvben olvasott lelkükben. Egy napon úgy tetszett neki, hogy gyermekei a szokottnál hallgatagabbak s mintha olykor kerülnek tekintetét.

Faggatni őket kérdéssel nem akarta, nyilatkozzanak azok meg maguktól, a mint szoktak. Erre azonban hasztalan várt, talán holnap, gondolta.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök úr ő méltósága** június 27-én este érkezett vissza székhelyére. És ez alkalmat felhasználva minden állomáson, a hol átutazott tünnető szeretettel üdvözölték. Gyulafehérvárról egy küldöttség ment Ujfalusi dr. kanonok vezetésével Tüvisig. A gyulafehérvári állomásnál pedig megjelentek a káptalani tagok, a papság és tanári karok, továbbá Novák Ferenc polgármester, Roska rendőrkapitány, Kádár tanácsos, Csabry dr., az uradalmi tisztek és mások. Az itt megjelentek nevében Fábrián Sándor nagyprepost úr üdvözölte, mire ő méltóság igen kegyesen válaszolt, örömet fejezve ki, hogy ez útjában a székelynépet közelebről megismerhetette. — Ő méltóságán a hosszas út fáradaimái alig láthatók, jó egészségben érkezett vissza. 28-án ő méltósága tartotta boldog emlékü püspökünk, Löubárt Ferenc lelküdvéert az ünnepélyes gyászmisét.

— **Főpásztori körlevél.** Fiúi hódolattal vetjük ő méltóságának VII. számú körlevelét és ezt magyar fordításban lapunk első helyén közöljük is. — Kiemeljük, hogy a csik-somlyói szentgyakorlatokra július hó 10-ig kell jelentkezni Bándi Vazul gym. igazgató úrnál, ki az elszállásolárról intézkedni fog. A szomszéd plebánus urak kéretnek e helyen is, hogy az igazgatóknak az ágymenték beszerzésében segítségére legyenek. — A kik pedig az augusztusi szentgyakorlatokon öhajtanak résztvenni, azok aug. 15-ig Steinitzer Ede leibigazgató úrnál jelentkezzenek.

— **Jubiláris doktor.** A napokban mult ötven éve annak, hogy a magyar katolikusok jelesét, a hazájukhoz és hitükhez mindig hű főuraink nemes vezérét Zichy Nándor gróf, aranygyapjas vitéz a budapesti egyetem bölcsészettudorá avatta. Ez alkalomból az egyetem diszkolori oklevelet nyújtott át a jublánsnak és az ország minden részéből tömegesen üdvözölték, amiből mi is lelkünk egészével családunk, kívánván, hogy Isten áldja és tartsa meg ő Exciáját sokáig!

— **Évzáró ünnep Gyulafehérvárt.** A gyulafehérvári. r. k. gymnasium évzáró ünnepét jun. 29-én tartotta. Minthogy a gymnasiumnak jelenleg nincs oly diszesebb helyisége, mely az egész tanuló ifjúságot, a szülőket magába fogadhatná, püspök úr ő méltóságának kegyessége következtében az évzáró ünnep a püspöki palota nagy termében folyt le. Az ünnepet Te Deum előzte meg, melyet a misével együtt Fábrián S. nagyprepost tartott. A szentbeszédet Huck György veszprémi alldozópap tartotta. A mise és szentbeszéd után az ifjúság és a szülők egy része felvonult a püspöki palotába; püspök úr ő méltósága a káptalan tagjainak élén vezette az ünnepet. A megnyitót Avéd J. gym. igazgató tartotta, ki futó pillantást vetett az iskolai év nevezetesebb eseményeire s mintegy összegezéstül örömmel jelentette ki, hogy az ifjúság előmenetele és magaviselete a lefolyt tanévben lényegesen javult, amit egyrészt püspök urunk meleg érdeklődésének is köszönhetni, ki intézetünket többször meglátogatta s mindig buzdítólag hatott a tanuló ifjúságra. Az igazgató beszéde után püspök úr ő méltósága intézett buzdító szavakat az ifjúsághoz s lelkükre kötötte, hogy a szünet alatt egy pillanatra se feledjék azokat az atyai intelmeket, azokat a jó tanácsokat, melyeket tőle s tanítóiktól nyertek, azután megbátó szavakkal biztosította az ifjúságot, hogy mindennap imádságaiba foglalva őket, könyörög, hogy a jobban erősödjének meg. Most a jutalomkiosztás következett. A jutalmakat püspök urunk sajátkezűleg osztotta ki. Mind egyik megjutalmazotthoz volt pár elismerő szava, néhányat maga is könyvvel vagy képpel ajándékozott meg, azoknak pedig, kik kevesebb értékű könyvbeli jutalmat nyertek, egy kis pénzbeli ajándékkal tette az örömet teljesebbé. A jelenlevő közönség szívből eredő éljenekkel hálálta meg a püspök úr kegyes leereszkedését. Így ért véget az évzáró ünnep, melynek letolyása bizonyára kitörülhetetlen emlékkép fog élni az egész ifjúságnak, de különösen a jutalomban részesülteknek a lelkében.

— **Bérmaut.** (Folytatás.) Huszonkettődikén a délutáni órákban indult ő méltósága kíséretével Kászon-Jakabfalváról Kézdi-Vasárhely felé. Háromszékmege határánál mustré küldöttség várta. A diadalkapu a megye színeivel díszítve remek kivitelű volt. Itten Háromszékmege alispánja Gábor Péter a bős Gábor Aronnak — méltó unokája üdvözölte ő méltóságát. Azután megindult a kocsi sora, mely egyik falutól a másik taluig ért! A püspök úr kocsija mellett két oldalról a megyei huszárok baladtak. Kézdi-Szentléleken áthaladva ünnepi díszben volt az egész község és ő méltóságát melegen üdvözölték. Kézdi-Vasárhelynél Bartha Károly polgármester a város nevében, a templomajtajánál pedig Lőrinc István minorita atya és lelkész fogadta. Huszonharmadikán volt a bérmaut, a midőn 700 tétlű bérmautkozta. Huszonnegyedikén látogatásokat tett ő méltósága, megjelent az elemi iskola vizsgáján és meglátogatta a gymnasiumot.

Délután Sepszi-Szentgyörgy felé indult. Az úton iszonyú zápor eső lepte meg; a mi azonban nem akadályozta meg a szentgyörgyieket abban, hogy egészen a város határáig elébe ne jöjjenek. Itten a hitközség nevében Künle Tivadar dr. ügyvéd fogadta igen talpra eset bszédben, míg a város díszkapujánál ifj. Gödry Ferenc polgármester, a templom ajtajánál Fejér Emmanuél esperes üdvözölte. 25-én volt a bérmaut a midőn 300 körül bérmautkozta. Ezután látogatást tett ő méltósága Pótsa József főispánnál, Gábor Péter alispánnál és másoknál. Kirándult Arctosra, a hol Szentkereszty Béla bárót, Kőröspatakra, a hol özv. gróf Kálnoky Imrénét és intézetét látogatta meg. Huszonhatodikán délelőtt meglátogatta a sepszi-szentgyörgyi menedékházat és árvaházat, délután pedig Brassóba utazott. Brassóban egyenesen a templomba hajtott és a délutáni isteni tiszteletet tartva hálát mondott az isteni Gondviselésnek: fáradságos bérmautja szerencsés bevégezéseért. 27-én megjelent a gymnasiumi ifjúság záróünnepén s megtartotta annak Tedeumát. Délután a három órai gyorsvonattal indult ő méltósága Gyulafehérvár felé.

— **Papszentelés.** Püspök úr ő méltósága a végzett hittanhallgatók felszentelésének napjait július hó 10. 12. és 14-ére kegyeskedett kitűzni.

— **Konkurzus.** A tolyó hó 2-án megtartott vizsgálaton a következő ifjak vétettek fel a papnevű intézetbe: az I. évi theologiára Göbös Antal, Kovácsy Jenő, Rakk József, Hadnagy János, a VII. osztályra Mihály Domokos, Olasz András, Koser Szever, Boros József, Bocskor Aladár, Domjanusz János, Gosz Oszkár, Apolczán Akos, Bodokán János. — Ezenkívül néhányan a felvétele a személyes jelentkeztől tételt függővé. A csik-somlyói érettségi vizsgálatok pedig e napokban tartatván meg, az ottaniak kérelme még nem érkezett be.

— **Halóházások.** Galánthai Eszterházy János gróf, az erdélyi róm. kath. Státus igazgatótanácsának tagja Kolozsvárt június hó 24-én 74 éves korában az Urban csendesen elhunyt. — Novák Gerő örm. szert. áldozópap és gym. tanár Szamosújvárt június hó 24-én 50 éves korában szívszélhűtésben elhalt. Nyugodjanak békeségben!

— **Római hírek.** Szerdán (22-ikén) egy amerikai fényképész, Kennedy, engedélyt kapott, hogy ő szentségét a vatikáni kertben több felvetelben lefényképezhesse. A képeket a fényképész az amerikai kath. iskolák és intézetek javára fogja eladni. Ő szentsége elrendelte, hogy a „Sala Reggia“ egyszerű termét renoválják; a képek restaurálását Zeitzre bizta, kinek ügyes eseteje nemrég az „Appartamento di Borgia“-t varázsolta vissza régi fényébe. Londonban kath. kórházat akarok építeni; a bizottság ezért sorsjátékot rendez; hogy a Szt. Atya a játék érdekességét és a tárgyak értékét emelje, remekett vésett követ küldött Londonba; a kö Minerva fejét mutatja, az egész arany filigrán keretbe van foglalva, a keretet apró rubinok és drágagyöngyök éki-

tik. Rómában a kath. körök és újságok kinos meglepetéssel fogadták a hírt, hogy Don Davide Albertario-t, a kitűnő kath. hírlapíró három évi fogházra ítélték. Albertario Milanóban az „Osservatore Cattolico“ szerkesztője volt és ügyes tolla kétségkívül Italia legelső kath. lapjai sorába emelte lapját. A milanói véres napok alatt lapját a többi szocialista és anarchikus lapokkal együtt betiltotta a rémkormány és a szerkesztőt közönséges utonállók kísérték be. Egyedüli hibája az, hogy katolikus, hogy nyíltan megmondotta, hol a hiba. A questor és a legliberálisabb lapok nyílt vallomása szerint Albertariót arról vádolták, hogy a lázadás szításában része volna! (Perseveranza, Corriere della Serra.) A „Cittadino di Brescia“ csodálkozik, hogy Milanóban a rémkormány nem épen aaptalan források után indulva figyelemmel kísérte a szabadkőműves gyűléseket, igen gyanusnak találta, hogy közvetlen a forrongás előtt erősen gyűlöltsenek a három pontosak, a forrongás után még gyanusabbnak tartotta a dolgot, — és az összes kath. egyleteket felosztotta a kormány, a szabadkőművesek pedig vígan lehetnek. A „Vera Roma“ felkiált: „Csak nem döfheti önszívbe a gyilkot a minisiterium . . .“

I R O D A L O M

* **Aquinói szent Tamás életrajza.** Irta G. Károly Anatólius. Franciaából fordította és bevezette, valamint szent Tamásra, tanára és tekintélyére vonatkozó nagy számú kéziratból bővítette Szabó Sadocus, Domonkosrendi lektorikájában. Az ő felkérésére kiadta Kiss János dr. egyetemi tanár. Budapest, 1898. S-rét, 295 lap. A fordító és a kiadó jó dolgot műveltek, midőn Joyau munkáját a magyar könyvpiacra juttatták, mert aquinói szent Tamásról mindeddig egy jelent meg mű nyelvtükön. Hogy ilyenre valóban szükség van, az már csak abból is kiviláglik, hogy XIII. Leo pápa 1879-ben kiadott „Aeterni Patris“ körlevele óta, szüntelen sürgetik az apanyai mester bölcselét, hittudományi, erkölcsstani, állam tudományi és nemzetgazdasági műveinek tanulmányozását, 1080. augusztus 4-ikén pedig a nagy egyháztanítót az összes katolikus tanítézetek égi partfogójául nyilvánította, kinos életét, tejlődését, tanulmányait és erényeit példaképül vegye mindenki, a ki az igazi tudományra tör. Már pedig mint a szerző mondja, „példaképét nem követbetjük hacsak előbb meg nem ismerjük és meg nem becsljük.“ A mű három részre oszlik. Az I. rész megismerteti a somaclói és aquinói grófi családdal, elmondja szent Tamás születésének körülményeit, az ő gyermekéveit, tartózkodását Monte-Cassinóban, Nápolyban végzett egyetemi tanulmányait hivatásának és tisztségének súlyos megpróbáltatását, további tanulmányait Kölnben N. Albert vezetés alatt, tanári működését ugyanott, Párisban, Bolognában és Nápolyban, szent Bonaventurával kötött barátságát, a téves tanítókkal folytatott küzdelmét, a keleti és nyugati egyház egyesítése érdekében kifejtett fáradozását s bámulatos irodalmi működését. A II. rész Tamás lelki életét tárja az olvasó elé s ájtosságáról, alázatosságáról, engedelmségéről, szeretetéről, apanyai tisztségéről, apostoli buzgalomáról s egyéb erényeiről szól. A III. rész betegségét, utolsó napjait, halálát, temetését, segítségül hívására történt csodákat, szenté avatását, ereklények sorsát s a dieséről nyilatkozatokat ismereteti, melyekkel a szentet a pápák és zsinatok magasztalták. Ugyanebben a részben olvasunk a szent Tamás és a művészetek szent Tamás tana és Dante Divina Commediája közt levő viszonyról. Végül ismerteti a szerző XIII. Leo pápa törekvését, melylyel szent Tamás tisztelete

és tanának visszaállítása érdekében már 1859-től kezdve mindent elkövet. A függelékben számos okiratot részint eredeti latin szövegében, részint magyar fordításban találunk, melyek szent Tamás szentségére s tanának kitűnőségére vonatkoznak; ilyen a szentéavatási bulla, a tanát magasztaló, ajánló és elrendelő pápai levelek, köztük a legkiválóbb: az „Aeteroi Patris.“ A szerző célja volt az anyagi mestert megismertetni, az iránta való szeretetet élesíteni, a tanítványokat katolikus ifjúságát az ő oltalmának keresésére és példájának követésére serkenteni s a tudomány után szomjuhozókat az ő örökbecsű műveinek forráshoz utalni. És a mű ha elterjed, sokat fog tenni e cél elérésére, mert hőjét igen kedves és megnyerően ismerteti. A mű tárgyalása nagyon egyszerű. XIII. Leo pápa dicsérő levéllel tüntette ki a szerzőt s abban oda nyilatkozott, hogy a munkától két gyümölcs várható: „a szent erényeire való serkentés és tanának művelésére való telhívás.“ A fordítás gondos, magyaros és görögül-kegy. A könyv kiállítása igazán izéles. Nagyon ajánljuk e kiadványt első sorban papnövédeknek s egyéb ifjaknak, kik tanulmányi pályára készülnek, továbbá papoknak és művelt világiaknak egyaránt. A magyar kiadást a fordító és a kiadó Steiner Fülöp dr. székesfejvári püspöknek ajánlották s egy diszpéndiát személyesen vitték el ő méltósága székhelyére. Megrendelhető a kiadónál: Budapest, VII. Rottenbiller-utca 5 A. Ara igen finom egész vászonkötésben, bérmentes küldéssel 2 ft 40 kr. E. s. S.

Pályázatok.

A kászon-ujfalvi róm. kath. kántor-tanítói állásra pályázat hirdettetik.

I. Járandóságai:

- a) 101 kalangya ösz- és 100 kalangya 26 kérés tavaszkepe.
 b) ospora 54 ft.
 c) stola 62 ft., temetéseknél zsolttározás és bucsuztatásért 15—16 ft.,
 d) 60 szekér jó elegy fa;
 e) 28 tenyeres uapszám;
 f) énekes alapítványi misékből 3 $\frac{1}{2}$ ft.
 g) 6 hold, 775□-öl szántó és kaszáló, melyből 2 hold minden évben használatb.,
 h) szabad legeltetési jog,
 i) az iskola pénztárából 50 ft. negyedévi előleges részletekben. Mindezek pénzértéke 5 évi átlag szerint mintegy 576 ft o. é. Lakása kőház, 2 szoba, 1 kamra, pince, nyári konyha, gazdasági épületek és kut a telken

II. Kötelességei:

A kántori teendők végzése, III.—VI. osztályos leánykák tanítása, ide értve az ismétlő leányokat is. Kántor-tanítói képesítéssel bíró, pályázni szándékozók kellően felszerelt kérsüket legkésőbb július 31-ig bezárólag alólírtához beküldeni sziveskedjenek. Személyes megjelenés és képesség bemutatása megkívántatik.

Kászon-Ujfalu, 1898. jun. 29.

Kovács Ignác,
kbró.

Veress István,
iskolászéki elnök, pleb.

A kászon-ujfalvi róm. kath. elemi népiskolánál ürességben levő segéd-kántor-tanítói állásra pályázat hirdettetik.

I. Járandóságai:

- a) 51 kalangya ösz-, 50 kalangya 26 kérés tavaszkepe,
 b) ospora 27 ft.,
 c) stola 31 ft.,
 d) 30 terü elegyes fa.
 e) az iskola pénztárából évi 50 ft. évnegyedes előleges részletekben.

f) kiuntalt és a szolgálat megkezdésétől tolytatólag élvezhető 144 ft. évi államségely,

g) új lakás, 2 szoba, 1 konyha, 1 kamra és egy pincével, csűr, istálló külön udvarral és veteményes kerttel.

II. Kötelességei:

a) az I—II-ik vegyes osztály vezetése,

b) kántori teendőknél segédkezés.

Harangzó sekrestyés külön van. Csak okleveles egyének pályázhatnak, mivel 144 ft. államségely csak okleveleseknek folyósíttatik. Pályázni szándékozók kellően felszerelt kérsüket legkésőbb július 31-ig alólírtához beküldeni sziveskedjenek.

Kászon-Ujfalu, 1898. június 29.

Kovács Ignác,
kbró.

Veress István,
iskolászéki elnök, pleb.

A tñri róm. kath. kántor-tanítói állomása. pályázat hirdetik. Javadalma: a) Kézpéüz különféle alapokból 266 ft 50 kr., államségely 148 ft. b) Hét kat. hold tagosított jó minőségű közlben levő birtok, melyből 3 hold kaszáló, többi szántó; 200 □-öl területű kenderes, 800 □-öl veteményes kert. c) két drb. marhára való legeltetési jog, sertésre tetszés szerint. d) Szabad lakás: két szoba, konyha és kamra, jó pince, melyek az iskola épülettel egy fedél alatt vannak mind a legjobb karban, továbbá köistálló mellette szü, hízaló és rüdeg sertésöl, felette tyúköl. A filialisokból stola 14—16 ft. Pályázók püspök urunk ő méltóságához címzett folyamodványaikat f. év augusztus hó 1-éig alólírtott lelkési hivatalhoz (u. p. Balázstalyva) nyújtják be.

Tñri róm. kath. lelkési hivatal.

Gál Miklós,
rk. lelkész.

A gyergyó-ujfalvi róm. kath. népiskolánál ürességben levő s segédkántorsággal egybekötött egyik tanítói állásra pályázat hirdettetik.

Ezen állással járó kötelességek: az iskolászék által megjelölendő mindennapi és ismétlő iskolás gyermekek oktatása, kántori segédkezések és a sekrestyési teendők végzése, miben főképp vasár- és ünnepponokon az egyháziak készségesen segítenek.

Jövedelem: kepéből 60 kalangya rozs és ugyanannyi zab, 40 terü kemény tűzifa, pénzkepéből 35 ft.; stolából évi biztos 35 ft., a sz. mise alapítványok kamatjából 4 ft. jutalék és ezeken kívül 120 ft. a róm. kath. iskola pénztárából havi részletekben fizetve. — Külön udvaron 2 szoba, konyha és kamarából álló tisztességes lakás, szükséges melléképületek és egy kis veteményes kert.

Pályázati határidő f. év július hó 31-ik napja bezárólag s addig a kellő oklevél és más szükséges bizonyítványokkal felszerelt kérvények alattírthoz beküldendők; megengedő azonban, hogy mivel ez állás egyszersmind kántori teendővel is jár, a hitközség elvárja, miszerint a pályázati időtartam valamely vasárnapján az illetők templomi ténykedésre személyesen jelentkezzenek.

Gyergyó-Ujfalu, 1898. június 20.

Molnár János,
plebános, isk. széki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Körödy Péter dr.**
 Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamál Ágost.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.